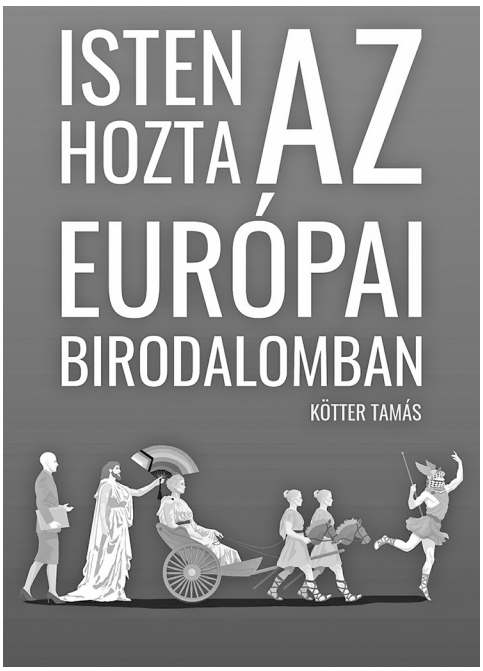
NIHILIZMUS ELLEN

KÖTTER Tamás: *Isten hozta az Európai Birodalomban*.
Hitel, Budapest, 2026. 370 oldal, 5499 Ft

Mondott-e beszédet Nagy Sándor a gaugamélai csata előtt? Nyilván nem némán indult a harcba, de ahhoz, hogy lelkesítő szavai eljussanak mind a negyvenvalahány ezer makedón harcoshoz, nem voltak meg a kor technikai feltételei. Nem volt még Snapchat, Messenger vagy TikTok, amely a gondolatokat, mint a szélvész, pillanatok alatt szétfújja. A nagy vezér szinte bizonyosan buzdította az embereit, de nem úgy, ahogy ma elképzeljük. Végiglovagolt a sorok előtt, név szerint szólította a tiszteket, rövid, célzott mondatokkal emelte a morált. A „nagy beszédek", amelyeket az ókori szerzők később lejegyeztek, inkább irodalmi rekonstrukciók. A gondolat tehát rétegesen terjedt. Sándor a közvetlen közelében lévő parancsnoki körre hatott közvetlenül, ők pedig továbbadták az üzenetet a saját embereiknek. A hadsereg fegyelme, a közös kiképzés és a megszokott manőverek tették lehetővé, hogy néhány kulcsmondat elég legyen. A motivációt nem egyetlen, mindenkinek szóló szónoklat teremtette meg, hanem a hierarchia sűrű szövete és az a tudás, hogy a csatában mindenki ismeri a helyét. Ebben az értelemben Sándor beszéde nem megafonba mondott tiráda volt, hanem egy jól begyakorolt hadigépezet utolsó, feszesre húzott húrja.

Még egyszer: mesterséges intelligencia és modern kommunikációs eszközök nélkül is működött a dolog. Alexandrosz szétzúzta az akkori világ legnagyobb és legyőzhetetlennek hitt hadseregét, aminek hatására a perzsa központi hatalom összeomlott. Megnyílt az út Mezopotámia, Babilón, Szúza, majd Perszepolisz elfoglalásához. Sándor „Ázsia királyaként" léphetett fel. Birodalmát a Peloponnészosztól az indiai szubkontinensig terjesztette ki, meghódítva az ógörögök által akkor ismert világ nagy részét. De hogy mi is kell egy birodalom felépítéséhez, és miért bukik el idővel – ezt feszegeti Kötter Tamás márciusban megjelent *Isten hozta az Európai Birodalomban* című könyve. A könyv gerincét egy önálló regénynek is beillő írás, az *Aki király akart lenni* teszi ki. A regény közeljövőben játszódó alternatív története azt vizsgálja, hogyan válik az Európai Unióból egy hadsereggel, központi hatalommal felruházott Európai Birodalom, s milyen társadalmi bomlás, kulturális ütközés és politikai képmutatás kíséri a folyamatot. A történet Magyarországon játszódik. Folyamatosak benne a kelet-európai harcok, az orosz előrenyomulás, a katonai mozgósítás és az újabb és újabb menekültáradat kezelése. A háttérben pedig a politikai és gazdasági elit, valamint a média összefonódása jelenik meg, amely a hatalom- és profitérdekek mentén alakítja át a valóságot. A szerző nem a már-már elcsépelt Nyugat-római Birodalom bukásával állítja párhuzamba az Európai Unión belüli – eljövendő – történéseket, hanem Nagy Sándor felemelkedésével. Alexandrosz alakja újra és újra visszatér a regényben. A főhős, Erős Sándor a regény elején még példás családapa, aki a terepasztalon játssza újra fiúgyermekeivel a gaugamélai ütközetet. De újra és újra felmerül benne a létösszegző kérdés, hogy ki vagyok én? Alexandrosz alakja mágnesként húzza egyre messzebb Erőst, aki egyre inkább tettei fogságába kerül. Persze a főhős erre is talál felmentést. A történetírók szerint Dareiosz a mindent eldöntő gaugamélai ütközet előtt üzenet küldött Alexandrosznak, amelyben az Eufrátesztől nyugatra eső területeket, tízezer talentum aranyat és egyik lánya kezét, valamint azt ajánlotta fel, hogy Alexandroszt magával egyenrangú

nagykirálynak ismeri el, cserébe csak családjának az isszoszi csatában fogságba esett tagjai szabadon bocsátását kérte. Miután az üzenetet megkapták, Parmenión, Sándor egyik legnagyszerűbb hadvezére és bizalmasa így szólt: „Ha én Alexandrosz volnék, elfogadnám", Alexandrosz viszont így válaszolt: „Ha Parmenión volnék, én is." A főhős így nem elégszik meg azzal, hogy „egyezzünk ki egy döntetlennel", hanem ennél többet akar. Persze a nagy kérdés, hogy mi a végső cél? Van-e még feljebb? Mert hiába a dicsőség és a pompa, semmi nem tart örökké. És ott van Alexandrosz példája: a hatalmas, de kellően meg nem szilárdított birodalma rövid idő alatt darabokra hullott. A regény inkább láncolatos kudarcokat és morális dilemmákat mutat be, semmint tiszta feloldást. A szerző célja nem a megnyugtató lezárás, hanem a figyelem felkeltése és a diskurzusteremtés. Ami kiválóan sikerül is.

További kérdés, hogy birodalmat lehet-e algoritmussal és megtévesztéssel építeni? A technika képes optimalizálni az adóztatást, a megfigyelést, az információáramlás manipulálását. A propaganda finomhangolható, a lojalitás mérhető, a lázadás valószínűsége modellezhető. Az algoritmus az erőforrások elosztásában és a kockázatok kezelésében nagyító, gyorsítja a döntést, kisimítja a zavarokat, és a hatalom számára előnyös láthatóságot teremt. De a megtévesztés törékeny kötőanyag: rövid távon hat, hosszú távon rombolja a bizalmat, amely bármilyen tartós rend alapja. A birodalom nemcsak fegyverből és adókból áll, hanem közös *ethosz*ból. Ezekhez hiteles narratíva és kiszámítható jogrend kell, mind olyan dolgok, amelyeket algoritmusok nem pótolhatnak. A nagybetűs ember a legitimitásban döntő jelentőségű. Épülhet-e úgy egy birodalom, hogy annak nincsen karizmatikus és hiteles vezetője? A vezető ugyanis nemcsak információt integrál, hanem jelentést ad: mikor kell engedni, mikor kell visszavonulni, mikor érdemes kockáztatni, és mikor kell kimondani az igazságot, még akkor is, ha az taktikai hátránnyal jár. Lehet-e birodalmat építeni bürokrácia és ki nem mondott „közös értékek" halmazából?

Kötter erőteljes, a polgári élettér apró részleteire is kiterjedő képekkel rajzolja meg a végveszélyes hangulatot: a közterek leromlása, a templomok átalakulása, a közbiztonság és a közszolgáltatások összeomlása egy egységes, baljós miliőt hoznak létre. A próza ritmusa gyakran feszes, a jelenetek egymásra épülnek, így az olvasó folyamatosan érzi a fokozódó feszültséget. Bár a regény nagy, főként geopolitikai problémákat tárgyal, a szerző több karakteren keresztül próbálja emberközelivé tenni az eseményeket. E megközelítés segít abban, hogy a narratíva ne csak elvont politikai esszé legyen, hanem történet is maradjon. Az pedig már szokás Kötternél, hogy egy-egy szereplőre konkrétan ráismerhetünk a magyar közéletből. Azt sem titkolja, hogy értékítéletet fogalmaz meg. A regény provokál, vitára késztet, és azt az érzést kelti, hogy az olvasónak válaszolnia kell a felvetett kérdésekre. Mi a felelőssége az elitnek? Hogyan reagál a tömeg egy krízisre? Mennyire manipulálhatóak az emberek? Hol ér véget az egyén, s hol kezdődik a tömeg?

A könyv utolsó negyede rövid novellákat tartalmaz, melyek témájukban lazán kapcsolódnak a regényhez. A záró novellafüzér józan kórkép. Miniatűr tükördarabokból áll össze a „birodalmi" lét pszichológiája. A vázlatok a nagy narratívából kivágott állóképek. Nem magyaráznak, inkább rámutatnak arra, hogyan eszi szét a rendszer az egyént hedonizmussal, cinizmussal, öncsalással. A főbiztos borfétise Nerót idézi: kultúrakóstolás a romok felett, *esztétizált közöny*, ahol az ízlés pótolja a felelősséget. A főosztályvezető eutanáziaszála groteszk szatíra a biopolitikáról és a későkapitalista identitásról. Amikor az élet egyetlen értelme a fesztiválélmény köré szűkül. A megvonás egzisztenciális vákuumot teremt. Az uniós főosztályvezető, aki eutanáziára szánja rá magát azért, mert az orvosa eltiltotta a Tomorrowlandtől. A túlreagált privát tragédia azt mutatja, hogy a rendszer nemcsak testeket kormányoz, hanem vágyakat és rítusokat is, és ha ezeket tiltja, a polgár összeomlik, mert nincsenek „magasabb" kapaszkodók. Formailag a skiccek sűrítmények, fekete humor, gyors beállításváltások, egy-két jellemző tárgy emblematikus súlyt kap. Ugyanakkor dramaturgiailag epilógusként működnek. A nagy történet makroszintű téziseit mikrosorsok lefordításával visszhangozzák. Tematikusan a megküzdési stratégiák három csoportra oszlanak: élvezeti menekülés (bor, luxus), rituális lojalitás (bürokratikus önigazolás) és önfelszámolás (nihilizmus). Mindhárom az egyéni és tömeges bizalom- és jelentésválság tünete. A kötet e zárlattal nem lezár, hanem kinyit – azt kérdezi, milyen kultúra marad, ha az emberellenes struktúra tovább él, de az értelmek kihunynak, és ki marad ember, ha a rendszerben már csak szerepek vannak.

Kötter prózája **egyszerre realista és apokaliptikus látomás**. Az írások helyenként a politika- és társadalomkritika műfajába hajlanak, máshol disztópikus regényként olvashatók. Néhol egészen groteszkek, mint Örkény novellái. A stílus sokszor direkt, élénk képekkel dolgozik. A retorikai eszközök célja gyakran a meggyőzés és a feszültséggerjesztés, nem feltétlenül a sokszínű tárgyilagosság. Az *Isten hozta az Európai Birodalomban* erős hangú, provokatív könyv. Ajánlható mindazoknak, akiket érdekelnek a politikai-társadalmi disztópiák, a kortárs Európa válságnarratívái és a vitára ingerlő próza. Különösen azoknak, akik szeretik, ha egy mű markáns álláspontot képvisel, még ha meg is oszt.

Hegedűs Zoltán